

PE 2023

belin

2 liri

SLOVENKA

Glasilo SPZZ za Slov. Primorje
Štev. 7. oktober 1944.

MARŠAL TITO ODVORI NARODOM JUGOSLAVIJE

Ob priliki proslave druge obletnice ustano-
vitve Prve Delovinske brigade, ene naših naj-
bolj glavnih brigad, je maršal Tito izročil tri-
gadi reč "Narodne osvoboditve" in imel govor, v
katerem je med drugimi rekel tudi sledeče:

Danes imamo svoje narodno oblast, imamo naj-
višji organ narodne oblasti Jugoslavije, AVNOJ.
To so velike pridobitve te borbe, plodane krvjo
in z življenjem najboljših sinov Jugoslavije. Sko-
zi vso dobo boja je bilo mnogo zaprek z raznih
strani, bilo je raznih poskusov, da se onemogoči
ta borba, ki jo vodijo naši narodi. Toda preurga-
li smo vse težave in danes ni več silo, ki bi nam
mogla vzeti te pridobitve, za katere so dali živ-
ljenje tisoči najboljših sinov Jugoslavije.

Če so špekulantje in sovražniki in bilo, bi
nenavadno, če jih ne bi bilo, ker sovražniki in
izdajalci svojega naroda ne morejo poznati čez
noč redoljubi. Oni postanejo izrodek, toda nadene
jo si nove maske in z drugimi metodami nadaljuje
jo svoja protinarodna dela. To je temna reakci-
onarna klika pri nas, ki ima svoje zaveznike tudi
v inozemstvu. Sedaj ko stojimo pred osvoboditvi-
jo, skuša ta redoljuba utrditi svoj položaj in se
pri tem ne strah čutenih sredstev. Toda zahval-
jujoč požrtvovalni borbi naših harčev, se je da-
nes posrečilo razkrinkati veliko število sovraž-
nikov nove demokratske Jugoslavije. In ravno za
to, ker so ti protinarodni elementi prišli na no-
ve metode v svojem delu, da se oblačijo v kože
jagnjet in se vrivajo v vrste narodnoosvobodilne
ga pokreta, je potrebna največja čuječnost vseh
onih katerim so drage pridobitve te borbe. Mi smo
vedno izjavljali in še danes izjavljamo, da ho-
lino sprejeti v svoje vrste vsakega pravega sina,
ki ljubi svoje zemljo, toda ne maramo sprejeti
špekulantov, ne maramo onih, ki hočejo ustvariti

protinarodne cilje. Mi pozivamo, da prenehajo. s tem svojim delom, s katerim ne bodo uspeli. Nismo še končali borba z okupatorjem in njegovimi hlapci. Danes ob dvanaajsti uri te borbe nam je potreben vsak pošten sin naše domovine, ki pošteno misli in želi svojemu narodu srečo in boljšo bodočnost. Po tej borbi pa nas čaka težka naloga, da dvignemo našo razrušeno domovino iz razvalin.

Približujemo se uri, ko se bo moralo govoriti o mejah naše domovine. Mi nismo nikoli tekom te borbe govorili o tem, toda danes moramo povedati nekaj besed.

Naš narod se je bori in se bori za svobodo in neodvisnost, bori pa se tudi za osvoboditev o njih naših bratov in sestra, ki so desetletja vneli pod fašističnim jarmom. To so naši bratje v Istri, v Slovenskem Primorju in na Koroškem. Tudi ti morate biti in bodo osvobojeni in bodo živelj svobodno v svoji domovini s svojimi brati. To je želja nas vseh, to je želja njih samih. Moram se tega vprašanja dotakniti, ker smo bili v vsem tem času borbe preveč skromni v teh vprašanjih. Mi nismo govorili o tem, toda naši sosedje z druge strani vse preveč o tem govorje in delajo razne kombinacije. Apelirali so na našo veliko - dušnost, radi katere naj bi mi pustili naše brate v sužnosti. Odprava krivic rapalske in versailleske pogodbe, katero mi zahtevamo, nekaterim ljudem v sosednjih deželah in to v deželah, ki so z nami vodile vojno in napadle našo domovino, v deželah katerih armade so uničevale naša mesta in vasi ter ubijale naše žene in deco, ni pogoda in smatrajo to kot nekaj imperijalizem, kot nekaj - kar bi moglo čez nekaj let izzvati novo vojno. Za radi tega smatrajo oni, da bi morali pustiti svoje brate pod tujim jarmom. Jaz sem to rekel zato ker vem, da tudi vi tako mislite, kakor jaz.

Nadalje moram reči: čeprav smo v sklopu velikih zaveznikov majhna dežela, smo s svojo borbo dokazali, da je naš narod velik po duhu. Ne bi nam bilo prav in ne bi se mogli tem sprijazniti, če bi se naša dežela ne smatrala za enakovredno

no, če bi nas držali ob strani in bi nam drugi dali pravico. Mi hočemo biti skupaj z našimi zavezniki za mizo, kjer se bo reševala usoda Evrope in naše dežele. To je naša pravica in bomo na njej vstrajali. Jaz sem prepričan, da bomo zaleteli na razumevanje pri naših velikih zaveznikih, na razumevanje naših teženj in zahtev, ker so to naši narodi zaslužili in dokazali za čeno nadčloveških žrtev za zavezniško stvar.

Bližamo se dnevu svobode, pa tudi dnevu novih naporov, da ustvarimo našo Novo Jugoslavijo. Prepričan sem, da bodo borci NOV in PCJ znali ne samo z zmago končati teško borbo, ampak, bodo znali skupno z našimi narodi tudi v bodočih ohraniti vse pridobitve in da jim nihče ne bo mogel vzeti tega kar so si zmagovito izvojevali.

Naj živi Nova, srečna, svobodna, demokratična, federativna Jugoslavija!

Naj žive naši veliki zavezniki, Sovjetska Zveza, Anglija in Amerika!

Naj živi zmagovita, herojska RA, ki stoji ča ues na naših tleh!

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

PRIMORSKA JE OBHAJALA OBLETNICO PRIKLJUČITVE K TITOVJ JUGOSLAVIJI

Neko praznično razpoloženje je vladalo 16. IX. po vseh primorskih vaseh. Kakor, da bi hoteli švabi in švabobramci to razpoloženje uničiti so kopa li po vaseh. Pokradli so živino in živež, niso pa mogli ukrasti zavesti, da je to naš največji praznik, da je to obletnica tistega dne, ki nam je iz polnil 25 letne želje.

Vse je čakalo večera, da ča čuška svojim čustvom. Ko so se užigale zvezde, so zagoreli tudi kresovi. Povsod so bili: na Snežniku, na Nanosu, na Čavnu, na sveti gori, na Katarini, na Poreznu, Matajurju in Krnu. Priključali so si neštoto dra-

gih kresov. Vsi griči so žareli. Meka stara mami-
ca in očka sta celo v dolini pred svojo hišo za-
gala kres, kar nista mogla na hrib. V kresove je
gledalo nebroj žarečih obrazov. Starim se je zdel
kres kot zvezda vednica, ki jih je vedila skozi-
25 letno ječo suženjstva v svetle dvore svobode
v novi Jugoslaviji, mlajšim pa je bil kot ogenj
borbenosti in požrtvovalnosti, ki gori v njih in
ki jih vodi v zadnjem letu od zmage do zmage. Še
male pa bo čel okupator enkrat za vselej z naših
svetih tal. Vse si videl v svitu kresa: naše bor-
ce in borke, ki so doprinesli neverjetne napore
in žrtve, naše žene in matere, ki so žrtvovale -
može, hčere in sinove in ki so tudi same s svojim
delom mnogo doprinesle k našim uspehom, videl si
mladino in pionirčke. Vse je družila ena velika-
misel. Niso bili zahtevani enaki napori, ne naše žr-
tve! Primorska je enkrat za vselej strgala okove
suženjstva, pridružena je Sloveniji in bo skupno
s ostalimi narodi Jugoslavije pomagala pri odno-
sem zloemu fašizmu in njegovih slapcev.

Skoro vsaka vas je imela ta dan svoj miting,
na katerem je ljudstvo vedno iznova izražalo svo-
jo pripadnost k Jugoslaviji. Kot prisage so iz-
govenele resolucije, katere je ljudstvo na teh mi-
tingih sprejelo: Mi hočemo spadati k Sloveniji in
s tem k federativni Titovi Jugoslaviji. Zato smo
se borili in zato se bomo borili do končne zmage
in nihče nam tega ne more vzeti.

Eva.

SLOVENSKO PRIMORJE SI GRADI SVOJO OBLAST

Kakor je bila globoka vsa naša domovinska bor-
ba, tako je naravno da je tudi izid iznad borbe
ljudski in demokratičen. Izdano in predano ljud-
stvo je pred tremi leti pograbilo za orožje in
šlo v borbo za svobodo svojega naroda delavca.

Danes se uresničujejo na naših slovenskih
tleh sanje velikega praznara.

da oblast
in z njo last,
obilo bodo naša last.

Ne uresničujemo danes sanj najboljših slovencev pod vodstvom velikih vojvod in grofov "preizkušne njih narodnih vođnikov" ampak sinovi ljudstva vodijo to strašno, zmagovito borbo. Iz narodnih nižin so se dvignili naši vojskovodje, iz zaničnega nega ljudstva se dvigajo nosilci nove države.

Masa prelita narodna kri in strahotni napori naših narodov žanjejo v dašnjosti velike svetovne priznanje. Iznaj nismo v svetu samo slavljene in spoštovani, ampak tudi kot država priznani. Svet priznava to, kar smo na naši zemlji storili, svet priznava sadove naše borbe. Sporazum med dr. Šubašičem in maršalom Titom, deklaracija dr. Šubašiča in končno sestanek med maršalom Titom in Premierom Churchillom dokazuje, da veliki svet zmagovitih zaveznikov priznava maršala Tita kot najvišjega predstavnika Jugoslavije, kot predstavnik ljudske oblasti jugoslovanskih narodov.

Država Jugoslavije je mednarodno priznana, priznani so najvišji organi naše narone oblasti. Potrebno je, da sedaj tej državi postavimo tudi znotraj organe oblasti, ki bodo zmožni voditi našo domovino v bližnji prihodnosti. Organe ljudske oblasti pa je mogoče graditi le po svobodni odločbi ljudstva s svobodnimi, demokratičnimi volitvami.

Volitve v narodno osvobodilne odbore so globoke demokratične, globoko ljudske, ker ima pri njih pravico sodelovanja prav ves narod. Tudi slovenska žena sodelovala v gradnji slovenske državnosti. V borbi je dokazala slovenska žena, da je zmožna čudovitega junaštva in požrtvovalnosti, kadar je ogrožena domovina njenih otrok. Kakor levinja za mladice se je borila slovenska žena v dneh domovinske vojne. Spominimo se samo onih junaških slovenskih mladenk, ki se niso strašile prenašati največjih vojaških naporov v vrstah partizonskih čet. Spominimo se onih slovenskih žena, ki so prenašale ranjence preko sovražnikovih blokad pod varenostjo.

Spomnimo se slovenske matere, ki je prebedela ce le noči v skrbi za svojega sina ranjenega partizana. In mar ni slovenska žena prav s svojim zadržanjem v dneh borbe dokazala svojo politično - zrelost in sposobnost soodločanja pri ureditvi naše države. Slovenska žena je najboljše poznala - trpljenje svojega naroda, ona bo znala braniti - pridobitve in sadove te borbe v dneh urejenega - državnega življenja.

Globoko ljudski značaj nastajajoče oblasti kaže v tem, da je ljudstvo samo neprestani nadzornik oblastvenih odborov. Ljudstvo ima pravico da vsak trenutek odpokliče odbornika ali cel odbor, ki ne bi ravnal po njegovi volji. Naša demokracija uresničuje dejansko to, kar si je pod demokracijo zamislil veliki francoski državoslovec, ko je dejal, da je prava demokracija vsakodnevni plebiscit, vsakodnevno ljudsko glasovanje. V ljudstvu je vir oblasti, odbori le izvršujejo ljudsko voljo.

In končno so volitve tajne, Nihče ne more vplivati na voljo posameznika, da bi ta glasoval proti svojemu prepričanju. Nihče ne ve, za koga je kdo oddal glas in se zato ne more maščevati - nad njim. Tako je omogočeno, da pride do izraza resnična ljudska volja.

Slovensko Primorje je izvolilo svoje odbore - skoraj po vseh vaseh, volilo je okrajne in okrožne, kakor tudi Pokrajinski NOO.

Volitve na Primorskem pomenijo, da je primorsko ljudstvo politično zrelo in da se zaveša, da postavlja v sedajnosti oblast združene Slovenije da glasuje za Jugoslavijo. Primorsko ljudstvo doveduje s temi volitvami vsemu svetu, da je ono znalo za svojo svobodo ne samo krvaveti, ampak, da si zna postavljati tudi svojo državo, da se zna tudi samo vladati. Dokazujemo vsemu svetu, da smo ne samo narod junakov, ampak da smo državni narod, ki kaže mnogim narodom zapada pot v prihodnost.

Dalje kažejo dosednji izidi volitev, da je primorsko ljudstvo pripravljeno slediti vodstvu.

OF v njegovem izvajanju politike aktivnega odpora in borbe proti sovražniku. Novi odbori si postavljajo kot svojo prvo nalogo pomoč vojski in vsemu narodu v duhu borbe.

In končno kažejo volitve, da je slovenski narod enoten in strazen ter tak odločen, da se bori do popolne zmage pod vodstvom OF. Velika udležba na volitvah nespodbitna priča po tem, da slovenski narod ne pozna več strankarske razcepjenosti, ampak, da se je v trpljenju stremil k strnili.

Narodna oblast na Primorskem nam je najboljše poročstvo poleg NOV, da se žalostna zgodba iz leta 1914 ne bo ponovila. Sami smo se iz lastnih sil osvobodili. Svoje osvobodilno borbo smo vodili na strani velikih zaveznikov. Iz narodnih smo žilo je zrastle nova državna oblast in ni je več sile sveta, ki bi se lahko tej narodovi odločnosti ti stavila po robu.

Zavedajmo se, da danes volimo in postavljamo ono oblast, za katero so prelili kri najboljši naši novi naše domovine, za katero smo prestali toliko trpljenja.

Sika

PRIMORSKA ŽENA

nekdanj in danes

"Še besede iskrenega občudovanja vašim žnanam in dekletom. Čeprav so vam požgali hiše in odvedli sive in može, ni nikdar klenil pogum vaših žena". Tako je rekel član Angleške misije, Arthur Tucker v svojem govoru na enem od svečanih zbora vanj na Primorskem.

Povedal je resnico. Ne samo, da primorske žene na kljub brezupnemu položaju niso izgubile poguma, še več. One so imele toliko poguma, da so takrat ko so partizani podrli staro mejo med Primorsko in ostale Slovenije mobilizirale za borbo svoje imetje, svoje prihranke, same sebe in svoje sinove. In to kljub temu, da so do dna poznale nasilje in moševrstnost fašizma. V prvih par-

tizanih, ki so stopili na mučena tla slovenskega Primorja, se vidate glasnike svobode in naščevati ce njihovega dignečnega trpljenja. In če je primorska mati dolga 23 let nepretrga žrtvovalec je kri, ker ni hotela prodati tajni, ne da bi se ji na obzorju zasvetila zarja, kako ne bi dala svoje krvi danes, ko v vsej svoji zmageviti moči vstaja slevinstvo, prilašajoč svobodo, kulturo in napredek svobodoljubnemu človeštvu.

Z lahkoto morn razumeti vriskajočo radost Primorskih žena, ko stopajo na volišče. Še pred tremi leti je pošiljala Primorska mati svojega otroka v italijanske šole, kjer so ga fašistični učitelji učili zatajevati svoj materin jezik, svoj slovenski rođ. Takrat je Primorska mati s trepetom skrivala slovensko knjigo, ki je pomenila čužni redko dragocenost. Iz nje je skrivaj učila svojega otroka brati in pisati v slovenskem jeziku, učila ga je ljubiti slovensko knjigo. Še pred tremi leti so fašistični sločinci pošiljali njene može in sinove v daljno tuje kraje odkoder se je le redko kateri vrnil. Ropali so njeno svetlo, vdikali v njen dom in ji odvajali sinove pred tuje puške, ker so bili zavedni Slovenci. Še pred tremi leti je bila primorska žena najbolj brezpravno bitje na svetu.

In danes? Danes je Slovensko Primorje prikrju čono svoji domovini. Osvobodili so jih Titovi partizani. V ostalih predelih čakajo Nemci na svoj pogin. Danes se primorsko ljudstvo vlada sam. Primorska žena danes ni več najbolj brezpravno bitje. Ona je polnovrstna in enakopraven član herojskega slovenskega naroda, ona je enakopraven državljani silke Titove Jugoslavije. Danes je pričela žeti sadove svojih žrtav. Do kraja jih bo požela v kratkem, ko se bodo njeni sinovi, z več ne slavo ovenčani, vrnili na rodno zemljo in vkopali vado čiste temelje novega doma.

Oč tod vriskajoča radost primorske žene, ko stopa na volišče.

Danes je vsem Slovenem in vsem Jugoslovanom znano, da so primorske Slovenke z ogroznimi zbi-

kami podprle našo narodno vojsko, da so večje del dela v zaledju prevzele na svoja ramena, da so v nočeh obdelavale polja, da bo dovolj živeža za borce. Danes vsi vemo, da so romali zadnji pri hranki iz hiše, da so se žene odrekle najdražjim družinskim spominom, da le borci niso lačni. Primorska žena je bila tista, ki je v težkih časih dvigala zavest ljudem v svoji okolici. Ona je bila tista, ki je dajala vzgled za pogumna dejanja. Ona je bila tista, ki ni niti dopustila, niti klenila. Naučila nas je ljubiti našo narodno vojsko.

In vendar se je pokazalo pri volitvah, ki so se vršile in se še vrše po krajih Primorske, da je število žena izvoljenih v Narodno Osvobodilne Odbore zelo majhno. Vzrok temu ni njihova premajhna aktivnost, agilnost in sposobnost. Prav gotovo imamo v teh lastnostih primorskih žena dovolj dokazov. Bolj verjetno je, da tiči ta vzrok v nezaupanju v ljudi, da bi žene mogle vršiti svoje dolžnosti kot člani Narodnoosvobodilnih odborov - ravno tako dobro kot moški. Ugotavljamo, da tiči ta predsodek predvsem v ženah samih, saj so volilci večidel žene same. To se pravi, da nimajo pravega zaupanja vase. Vzrok temu nezaupanju v sebe je tudi neumnostna skromnost, ki je škodljiva. Kajti v času, v zaledju nadoknaditi vse, kar se le da z ženskimi silami in poslati v NOV vse, kar se le more boriti - to je geslo današnjih dni in če smo zavedni Slovenci, zavedni Jugoslovani, bomo iz gesla napravili dejanje.

KONISIJA ZA UGOTOVITEV ZLOČINOV OKUPATORJEV IN NJEGOVIH POMAGAČEV

"Neizpodbitnemu dejstvu, da bodo vsi trije sli verziki zasledovali vsakega krivca do zadnjega - kotička zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo, da bo s tem zadoščeno pravici". Tako se glasi odlomek iz deklaracije zaveznikov Vel. Britanije, SZ in združenih držav Amerike, izdane na

konferenci v osavi, ki se je vršila v drugi polovici oktobra 1944. Na tej konferenci je bilo torej sklenjeno, da bodo sojeni in kaznovani vsi vojni zločinci, ki so zagrešili zverstva mučenja in umore v tej vojni. Zavezniki so se obvezali, da bodo zasledovali vsakega takega krivca do zadnjega kota zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo. Od tega postopka bodo izvzeti le oni zločinci, katerih zločini niso vezani na določeno pokrajino. Ti bodo kaznovani s skupnim odlokom zavezniških vlad.

V zvezi z gornjim sklepom zaveznikov so prizadete države takoj ustanovile posebne državne komisije, za preiskavo in ugotovitev zločinov, ki so jih zagrešili fašistični osvajalci. Tako se je na drugem zasedanju VNKOJ-a v Jajcu dne 29. II. 1943 ustanovila državna komisija za ugotovitev zločinov okupatorjev in njegovih pomagačev pri Predsedstvu NKROJ-a, dne 29. II. 1944. na zasedanju SNKOJ-a pa prav tako komisija pri Predsedstvu SHOS-a. Naloga te komisije je, da ugotovi storjene zločine, izsledi one, ki so posredno ali neposredno zakrivali te zločine in privede do kaznovanja teh krivcev. Le na tak način je mogoče, da dobi slovenski narod popolno materialno in moralno zadostitev za vse krivice, ki mu jih je storil okupator in njegov pomagač.

Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev na slovenskem ozemlju že dobro posluje. Postavljeni so pokrajinski, okrožni in okrajni referenti, ki zbirajo potreben material, to je dokaze o storjenih zločinih, požigih, umorih, mučenjih, posilstvih, internacijah itd. in podatke o osebah, ki so te zločine zakrile posredno ali neposredno. Kot krivci teh zločinov prihajajo predvsem v poštev okupatorji, to so Nemci, Italijani in za nas Slovence deloma tudi Mađžari. Ne glede na to, ali so nastopali kot pripadniki oborožene sile, civilnih oblasti, organizirani ali zasebniki. Med krivce pa je smatrali tudi pomagače, to je one, ki so izdajalsko pomagali okupatorju izvrševati grozodejstva, ka-

10

kot na primer pripadniki bele ali modre garde, domobranec, ovađuhi skratka vsi oni, ki so kakor koli materialno ali moralno pomagali okupatorju izvrševati zločine med slovenskim ljudstvom.

V zvezi s storjenimi zločini pa je tudi materialna škoda, ki je nastala kot posledica teh zločinov našemu ljudstvu. Saj nam pričajo nešteta požgana naselja in domačije o grozodejstvih, ki so jih počeli okupaterji in njihovi pomagači nad mirnim civilnim prebivalstvom. Te škode morajo okupatorji kakor tudi storilci in sokrivi povrniti. Zato ne ugotavlja komisija samo storjenih zločinov in zločincev temveč tudi škodo, ki je nastala v zvezi s temi zločini.

Komisija ugotavlja vse to s pomočjo referentov, kakor je gori navedeno. Vendar je to ogromna naloga. Zato je potrebno, da sodelujejo prav vsi pri iskanju podatkov, ki bi bili za komisijo koristni. Predsednik Roosevelt je aprila leta 1944 izjavil med drugim: "Prosimo vsakogar, da skrbno zbira dokaze, ki bodo uporabljeni pri sojenju krivcev." Dolžnost vsakega Slovence je torej, da iz lastnega in ne da bi bil k temu posebej pozvan, sporoči potem krajevnega referenta ali tudi neposredno na komisijo vse, karkoli mu je znano o storjenih zločinih ter tudi dokaze, ki so lahko koristni za ugotovitev zločinov in izsleditev krivcev. Postavljeni referenti imajo točna navodila, kako se takoj prijave sestavljajo.

Nedvomno je, da bodo skušali mnogi krivci izogniti se kazni s skrivanjem ali zabrisanjem storjenega zločina. To bo mogoče preprečiti le na tak način, če prav vsi sodelujemo pri tem delu in pomagamo komisiji do čim popolnejših podatkov. Le na tak način bo mogoče, da bo dobil slovenski narod vsaj delno zadoščenje za nečuvena grozodejstva, in da bo zadoščeno pravici, kakor to pravi moskovska deklaracija.

Dr. Boris Fuc

član komisije pri Predsedstvu
SNOS, za ugotavljanje zločinov okupa-
torjev in njih pomagačev.

NAŠE ŽENE ČAKAJO VELIKE NALOGE

Odsek za socialno skrbstvo pri Predsedstvu SMOS si je postavil med drugim kot glavno nalogo v prvi vrsti poskrbeti za naše internirance in izgnance, ki jih je okupator pregnal iz domovine in razsejal na vse strani Nemčije in po njej okupiranih državah. Število teh cenimo približno na stotisoč, med njimi okrog deset do petnajsttisoč otrok. Koliko teh naših ljudi je še pri življenju, kakšno je njih zdravstveno stanje, koliko je otrok, katerih starši so bili pobiti ali so pomrli, in zato ne bo mogoče ugotoviti njih identitete, kajti otroci ne obvladajo več slovenskega jezika in ne vedo, odkod so jih odpeljali, tega ni ti približno ne moremo oceniti. Kljub temu moramo izvesti že sedaj vse priprave, da takoj po zlomu nacistične Nemčije vse naše ljudi izselimo, jih spravimo v domovino in jim oskrbimo streho, prehrano, obleko in obutev, da skrbimo za njihovo politično vzgojo in zaposlitev, mladini pa posvetimo vso ljubezen in skrb, da bo spet občutila toploto doma in se zakoreninila v domovinska tla. V ta namen pozivamo žene in dekleta SFŽŽ, mladinke in mladince, da vložijo vse svoje sile in zmožnosti v delo naše trpinčene in izmučene matere, družine in otroke, ki jim naj na novo osvobodjena, v najvišje človečanstvo usmerjena domovina začeli rane in izbrise teme in grozotne njihovega pregnanstva. Treba je že sedaj zbirati potrebnega kader, ki bo organiziral in vodil povratek naših internirancev, urejal zdravstveno, upravno in politično vzgojno delo v karantenah in skupnih domovih, kjer bodo po opravljeni karanteni nastanjeni naši ljudje. V poštev pridejo bolničarke, učiteljice, upokojene učiteljice, gospodanske pomočnice, invalidi s splošnim in pisarniškim znanjem, dekleta in žene, ki imajo organizacijske zmožnosti, mladinci in mladinke, ki se bodo po-

se na vas kot žena - vojak - in kot žena - mati. Borite se proti fašističnim ničvrednežem kjerkoli ste, bodisi v zaledju ali na fronti, bodisi če ste letalke ali da kujete orožje, ali ste v partizanskih odredih ali umstvenih laboratorijih.

V imenu žena boreče se Poljske je pozdravila zborovanje Ana Madalinska, ki je govorila: "Me pozivamo svoje sestre in brate, da združijo vse sile v neusmiljen boj proti krvavim hitlerjevskim psom. Pod vodstvom poljskega komiteta narodnega osvobodjenja povrnemo neodvisnost in svobodo domovini. Me poljske žene se skupno s poljskimi rodoljubi obračame z vsem srcem do onega, v katerem mi z vso pravico zremo velikega prijatelja Poljske maršala Stalina." Dolgotrajno ploskanje je spremljalo te besede.

Na govorniški oder stopi žena - junak - Zaharova. Nad deset tisoč nemških vojakov in oficirjev, nad 60 natovorjenih vojaških vlakov, nad stopetinsedestdeset avtomobilov je uničil partizanski odred Zaharove. Ona je pripovedovala kako narodni masčevalci povsod lomijo kremplje fašističnim - krvnikom.

Govorila je tudi kolhoznica s Kalininske pokrajine. Pripovedovala je, da je njihov kolhoz bogat, da je kolhoz imel stroje, veliko živine, ptice, društvene zgradbe, čitalnice, krasne hleve za konje in govedo, toda vse to so prokleti Nemci uničili. Ko so jeseni leta 1941. prodrli v te kraje hitlerjevci, so se kot kobilice vrgli na ljudsko premoženje. Vse, kar so si ljudje v dolgih letih zgradili so nemški razbojniki uničili. Ko je v januarju leta 1942. R A iztrgala ta kraj, je bilo vse gospodarstvo uničeno. Toda kolhozniki so ponovno začeli obnavljati svoje gospodarstvo. V tem jim je v veliki meri pomagala Sovjetska oblast. S svojim požrtvovalnim delom pomagajo kolhozniki deželi in fronti in so že izročili v takozvani fond Kalininske fronte 120 tisoč rubljev.

Govorila je na zborovanju tudi jugoslovanska partizanka Darjanka Paunović. Dejala je: "Vedno

večje sile jugoslovanskih rodoljubov, se udeležu jejo bojev proti nemškim roparjem. Prav je rekel maršal Tito, da je največji uspeh našega boja - bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. Ent-jar ki dokaz za to je aktivno sodelovanje žena v osvobodilnem boju. Kmetice sodelujejo v boju NOV. One skrivajo ali uničujejo žito, ki ga jim hoče vzeti nemški ropar. One prenašajo hrano in municijo na položaje in odnašajo ranjence. V vrstena rodnoosvobodilne vojske stopa na stotine: Rodoljubkinj, Hrvatice, Slovenk, Srbkinj iz vseh krajev. Nikoli ne bo ljudstvo pozabilo ime Nađe Gajeve, ki je v središču Zagreba pognala v zrak osrednjo pošto in pokopala pod ruševinami mnogo fašistov. Nihče ne bo mogel pozabiti mladinke Sonje, ki je v Splitu razobesila zastavo svobode. Jugoslovanske žene ljubijo ruske sestre. Ve ste prve ponudile rako in vaši podvigi za vzvišeni cilj so nam bili za vzgled."

Nastopile so tudi druge govornice iz različnih krajev SZ. Na koncu zborovanja je bil z velikim navdušenjem sprejet pozdrav vrhovnemu poveljniku maršalu SZ, Stalinu.

Četrto Protifašistično zborovanje žena je izdalo proglas ženam Anglije, Amerike, Francije, Poljske, Jugoslavije, Čehoslovaške, Belgije, Norveške, Danske, Nizozemske, Grške ter vseh svobodoljubnih dežel na svetu. V proglasu je rečeno: "Drage sestre. Zasovražena Nemčija že čuje v Baltiku grozno grmenje topov vse rušočega Sovjetskega topništva. Istočasno padajo po hitlerjevih vedno večji udarci angloameriških črt. One izganjajo nemške roparje iz Normandije in jih tolčejo v Bretagni. Osvobajajo mesto za mestom. Nove armade angleško-ameriške so krenile v Nemčijo. Toda ne smemo zamuditi niti trenutka. Ne smemo pozabiti, da je sovražnik še nevaren. Ko zverina začuti, da se ji približa konec, je še nevarnejša. Naj vam le vedno bdi pred očmi slika "Ljubljiniškega taborišča smrti". Kruta slika fašističnega divjaštva. - Smrt nemškemu fašizmu! Življenje našim otrokom! Slovesno jem kletvo na fašizma."

Rdeči Križ na delu

Vkljub težki borbi za obstanek slovenskega naroda in za njegovo svobodo, smo se tudi v najbolj ostrih spopadih s sovražnikom vedno zavedali dužnosti, ki jo imamo do svojega bližnjega. S tem smo dokazali, kako velika, sveta in vzvišena je naša borba. Že od vsega začetka nas je vezala — skrb za naše ranjence in pa za tiste naše brate, ki jih je okupator zaprl v ječe, pregnal v tuji no in oropal vsega imetja. Tisočim in tisočim smo pošiljali hrano in obleke. Tisočim, smo na ta način rešili življenje. Storili smo mnogo, da olajšamo bedo žrtvam okupatorjevega nasilja in vojne vihre. Podpirali smo vdove in sirote, podpirali smo svojce partizanov, skrbeli smo za otroke in žene ustreljenih talcev. Nikdar nismo tako zelo razumeli trpljenja svojega bližnjega, kakor sedaj. Organizacija "Slovenska narodna pomoč" je v okviru Osvobodilne Fronte vršila svoje človečansko delo že od vsega začetka in ni pustila nič — dar.

Spričo mednarodnega vojaškega in političnega ugleda, ki ga uživajo narodi Jugoslavije po vsem svetu, nam je bilo omogočeno, da smo ustanovili Rdeči križ Slovenije kot sestavni del Rdečega križa Federativne Jugoslavije. Ta pa se je vključil v mednarodni Rdeči križ in s tem smo zagotovili mnogo več možnosti pomagati tistim, ki naše pomoči tako zelo pričakujejo. Krivice, ki jih trpimo, ne bodo odslojen naprej le stvar nas samih. Zločine, ki jih vrši okupator po naši zemlji, bo pred vso svetovno javnostjo obsojal mednarodni Rdeči križ. Organiziral bo v zavezniških državah zbiranje za najpotrebnejše, na podlagi konkretnih podatkov o beži pri nas, ki jih bomo poslali.

S tem pa seveda ni rečeno, da sta skrb za naše ranjence in za žrtve okupatorjevega nasilja — stresli z naših ramen. Nikakor. Prav sedaj, mora-

na povečati našo skrb za tiste, ki so s svojim -
trpljenjem velike doprinesli k temu, da lahko že
v prav kratkem času pričakujemo konca vojne in
svobodnega življenja. Pomislite na to, da bo za
ceno lepšega življenja, ki ga bomo uživali ni in
naši otroci, hodil marsikdo pohabljen po sveta
ali pa bolan celo življenje. Zato naj bo naša pr
va skrb - skrb za ranjence. Po vseh okrožjih, o-
krajih in vaseh se ustanavljajo odbori Rdečega -
križa. Naj ne bo slovenske žene, ki bi brezbriz-
no gledala na delo teh odborov. Saj skoraj ni
med nami nobene, ki še ni na ta ali oni način po-
magala ranjencem. Vedno so bile v takih naravnih
akcijah za ranjence in bolnike, spominam se zlas-
ti na mednarodni ženski dan 8. marec. In vendar,
ne sme ostati samo pri tem.

Organizirati je treba takojšnjo pomoč ob pre-
vozu ranjencev skozi vas ali če se nahajajo kje
v bližini. Poskrbeti je treba, da je takoj na
razpolago topla voda, čista posoda, čiste obveze
in perilo. Nuditi je treba ranjencem lahko hrano,
čaj itd. V takih dneh, ko so, ranjenci v bližini,
mora biti vsa vas v njihovi službi. Poskrbeti je
treba za ugodna ležišča, da jim pomoči ne bo mraz
da ne bodo na prepiha. V takem slučaju moramo od-
stopiti svoja ležišča, svoja stanovanja. Vse po-
trebščine morajo biti takoj pri roki, da ne bo
odvečnega letanja in zmede. Za to skrb odgovarja
odbor Rdečega križa v vasi, pomagati pa morajo -
vsi, zlasti žene.

Prav tako mora RK pristopiti na pomoč ob raz-
nih nesrečah, ki se tako pogosto zgodijo pri delu
na kmetih. Kadar se pojavi bolezen, o kateri su-
mite, da je nalezljiva, je treba takoj vse ukre-
niti, da se bolezen ne razširi naprej. Vedeti mo-
ramo, kje se nahaja najbližnji zdravnik ali bol-
ničarka.

Če vdere v naše kraje okupator, mora RK poma-
gati pri evakuaciji otrok in staršev. Člani RK
morajo zadnji zapustiti vas. Ko se okupator po-
sterjenih zločinah spet umakne, je treba takoj -
nuditi pomoč in s pogumnim nastopom pomiriti ma-

lođužne.

Pomislimo tudi na nesrečne brezdomce, ki so ostali z otroci na cesti. Pomislimo me, ki smo tako srečne, da imamo še streho nad glavo, kako je pri srcu tistim materam, ki ne vedo, kaj bodo ta dan jedli njihovi otroci. Pomislimo na tiste matere, ki s strahom pričakujejo rojstvo svojega otroka, ki ne vedo, v kaj ga bodo zavile in kje mu bodo postlale ležišče. Pomislimo na pogorelece, pomislimo na to, da mora marsikdo radi pomanjkanja sanitetnih potrebščin umreti. Pomislimo na tiste otroke, ki brez staršev tavajo lačni in goli, ter obžokujejo smrt svojih mater in očetov. Pomislimo na trpljenje zapuščenih starcev. Trpljen je nedolžnih otrok je strašno, zapuščenost nemoč njih starcev je okrutna.

Nadaljujmo dejavnost tedna Rdečega križa še naprej. Skupno se posvetujmo žene vse po vasi, kako bi uspešnejše pomagale odboru RK pri njegovem delu. S tem, da bomo sami napravili vse, kar se le da, da olajšamo trpljenje slovenskim borec in njihovim svojcem, bomo preko RK najlažje pozvale žene in matere vsega sveta, da bi nam prišle na pomoč.

Mara Rupena — Osolnik
članica Gl. odb. RK za Slovenijo.

Petindvajsetim

Žgoče julijsko sonce objema vse Slovensko Pri morje. Proti severnim planinam se pomika 25 ljudi, 25 mladih življenj, ki so ob regljanju strojnic in ob požiganju domov pomagala obnavljati — slovensko šolo in se končno odločila, da se posvete za vedno našemu otroku in obnovi naše vasi.

"Volga je pot, ki smo jo prehodila. Iz Brikinov prav na sever, to ni šala. A če bi bilo treba hoditi trikrat toliko, bi rada šla, samo da dosežem ono, po čemer sem hrepenela vse življenje."

Tako je govorila Ivanka svojim mladim tovarišicam. Bila je hči srednje kmetije, ki ni smogla da bi plačevala drage študije v Trstu. Želja po znanju in revščina, ki je naraščala z leti fašističnih kriz, sta jo odtrgali od doma in jo pripeljali na Reko ter v Italijo, kjer se je kot slaba kinka preživljala in sanjala o svobodni domovini, ko ji ne bo več treba delati v velikem tujem mestu. Da bi se ji kdaj spolnilo največje kaprenje njenih mladih dni, da bi postala slovenska učiteljica v domačem kraju, ni več mislila. In vendar leta so prinesla tudi to s seboj. Lahka in prežna se je sedaj spenjala s tovarišicami navkreber ... proti cilju svojega življenja. Srce ji je pelo in vriskalo. Le s težavo sta jo dohajali svetlolasa Mira in vedno nekam zamišljena in sanjojoča Leja. Če sta bili še mladi. Zapustili sta prvič rodno streho, prvič sta se poslovili od svojih mamic in šli v življenje. Kam? Danes je težko oditi. Na vsakem koraku te lahko dobiti nekaj groznega in nikoli ne veš, če se boš še vrnil. Toda šli sta da bi postali dobri slovenski učiteljici. Še nekdo bi moral biti v njihovi družbi. Tovariš tam z južne Pivke se je tudi odločil, da pojde. Toda ni ga, Zakaj ga ni? Ali je padel v zasedo? Pravi li so, da so bile zasede pri št. Petru. Škoda bi ga bilo, mladega fanta. Študent je po poklicu in violino zna igrati. Misli premozgavajo njegovo ... pot, srce je radi nje težko.

Na vrhu planine dohite tovarišice iz Vipave, V senci počivajo in južinajo iz svojih nahrbtnikov, da bodo bolj lahki. Kde bi nosil tako težko tako dolgo pot.

"Kam tovarišice, kam?"

"Na pedagoški tečaj."

"Me tudi, me tudi."

Mahoma se si znanke in Mahoma je pozabljena vsa utrujenost. Še misel na tovariša, ki bi moral biti med njimi in ki je morda padel sovražniku v roke, je nekam izginila.

Tako se vzpenjajo v poslednji klanec, od Brkinov in Pivke, iz Vipave, Krasa, Gorice in Brd,

iz kanalske in idrijske strani. 25 jih je bilo izmed njih, ki so v letošnjem šolskem letu preora-
le ledino in postavile prve temelje novi sloven-
ski šoli v novoosvojeni Primorskii. Mladi so še
mladi in neizkušeni. Kako bodo vzdržali trdo dis-
ciplino, ki je z ozirom na vojaški položaj po-
trebna? Kako bodo prenašali napore, če pride naj-
ka? Izmed vseh 25 bo z lahkoto prenašala le Duša.
Ona je bila borca. Živela je v brigadi. Za njo
je krigada s svojimi tolgimi pohodi in trda leta
bede, ki jih je preživljala z mano, ko so ji fa-
šisti odpeljali očeta.

"Si srečna, Duša, da si končno na slovenskih
tleh; da lahko poučuješ naše otroke?"

"Ti ne veš tovarišica, kako mi je prišlo vča-
sih hudo, tam v Lorettu. Saj so bili otroci do-
bri, a vedno sem čutila, da sem tujka. Vedno me
je zgalo hrepenenje po domovini."

"Da Duša, razumem te, popolnoma razumem. Tebi
samo tebi povem, da me skrbi za ostale, da jih -
nebi odbila trdo disciplinirano življenje, ki ga
bomo morali živeti. Skrbi me, kako se bodo nava-
dile nanj one, ki prihajajo prav izpred praga Go-
rice, so vajone belih svetlih rjuh in mehke po-
stelje".

"Nič naj te ne skrbi, vsemu se privadijo. Vsek-
do izmed nas je dolžan, da se vsemu privadi, in
okusi vsaj deloma trpljenje, ki ga prestajajo na-
ši borci že preko treh polnih let."

25. se jih je tisti večer zgrnilo okrog kotla,
kjer so delili večerjo. 25 novih ljudi je polg-
lo na seno in napolnilo drugi dan preprosto kmeč-
ko izbo, svoje učilnico. Gledale smo njihove ob-
razo, tehtali njihovo znanje. Nekateri so ga čr-
pali prej na italijanskem učiteljskem, nekateri,
na trgovski šoli, nekaterim je dala le slovenska
osnovna šola izobrazbo, ki so jo imele. Med prvi-
mi, drugimi in tretjimi pa je bila vsaka razlika
popolnoma zabrisana. Nikoli in nikjer se ni tako
jasno pokazalo, kako malo je dala fašistična šo-
la.

Proti koncu prvega tedna so zapele strojni-

ce. Na nasprotnem bregu se je pričela borba. Štiri dni je trajala in nas prisilila, da smo se za tri dni umaknili v gozd, da bi sovražnik ne zapazil naše edinice. Četrti dan je prišlo obvestilo, da nam prihaja sovražnik za hrbet. Hajka. Dolga kolona v razdalji 5 metrov se je vila med hrabi in se upogibala pod teže nahrbtnikov. Iskala si je novega in mirnega kotička ter svobodnega, kjer bi lahko nadaljevala začeto delo. Zvečer je prispe la do samotne gorske kmetije, v kateri je našla nov dom. Luna je lila čudovito svetlobo na streho tega novega doma in na drevje, ki ga je krog in krog obkrožalo. Trudne od dolge poti so poleg le tečajnice na mehko mahovito travo. Prvi in najtežji izpit je bil prestan. Pozabljeni so bili beli domovi tam doli ob široki cesti in vse, kar so pustile v dolini. Pričelo se je smoterno delo, ki je zahtevalo celega človeka. Niso se umiznikale: V hajki so zanj dozorele. Še neugnana Zdenka, ki je prišla skoraj naravnost iz bivše fašistične učilnice, se je v vsakem prostem času sklanjala nad knjigami. Iz njih se je učila - slovenščine, zgodovine, izgradnje narodne oblasti, pedagogike, metodike, teorije in petja, vsega, kar mora znati dobra učiteljica.

"Vedno sloniš nad knjigami Zdenka, človek bi te skoraj ne spoznal več, tako si se v tem kratkem času spremenila."

"Nočem zaostati za drugimi. Hočem in moram - postati dobra slovenska učiteljica."

In Vanda in Julka, ki je prišla v ocpatah na tečaj ker ni imela čevljev in toliko drugih deklic. Kadarkoli pomisli človek na vas, pomisli z lepo blago mislijo in vas je vesel. V borbi ste pričele slovensko šolo, v svobodi jo boste nadaljevale. Da jo boste nadaljevale z uspehom, ste že kazale samo v tem kratkem času, ki vam je bil odmerjen za skupno življenje in za pripravo za svoj poklic.

Pionirke nove šole v Slovenskem Primorju in vzgojiteljice novih ljudi - pozdravljene.

Mara Samsova.

Po Titovi Jugoslaviji...

IZ REZIJE.

Po dolgem maršu smo položili v travo. Okoli nas so se dvignili visoki hribi, pod nami pa je ležala prijazna plančarija. To sem opazoval ta svet, mi zbude pozornost male premikajoče se točke, visoko na hribu. Kaj je to? Točke so se pomikale vedno navzdol med grmovjem in med skalami - vedno nižje. Kmalu sem razločil, da so ljudje, po večini ženske, naseče ogromne tovore sena. Po dolgem času so prišli mimo nas.

"Bog daj dober dan."

"Bog daj, kako je?"

"E, vroče je in težko."

"Kam pa nosite to seno?"

"Doli v dolino."

"Koliko poti imate še pred seboj?"

"Ah, kake tri ure bomo še nosili. Pa srečno-tovariši, moramo naprej."

Napole so se mišice, zamajali so se tovari.

Gledal sem za njimi. Videl si samo veliko ko po sena, kakor bi imela človeške noge, videl si samo to, če nisi hotel videti drugega. Ves čas košnje, vsak dan več kot tri ure visoko v hribe, nazaj pa noseč več kot pol centa sena. Vsi otroci, dekleta, žene in mošje, vsi nosijo. Od njih vseh nog izlizani kamni od poti pričajo o njih - trpljenju. Vsak dan opravljajo težko pot in kakor v zasmeh vodi pot pod žično železnico, last tujčeve trgovske družbe. Skoraj 8 desetletij so bili ljudje - trpini - pod tujčevo peto, 8 desetletij so garali toda ostali so le nemi nosači. Kar jih je kljuvalo ves sužnji čas, jih je sedaj odkrito zbolelo in vstali so v boju za svobodo. Ko smo jim peli in igrali, so uprli v nas zaupanja-poln pogled in mi smo bili ponosni, da jim nosimo nov čas. Skromni so ti ljudje, ne želijo si

mного, ne zahtevajo ničesar. Samo eno jim navdaja z radostjo: da bodo zaživeli svobodno življenje, vredno človeka.

Še bodo trpeli v boju za življenje, kajti skop je njih toliko ljubljena zemlja. Še bodo nosili bremena, toda ne bo jih težil nikak "ochiavo" nosili jih bodo svobodni ljudje, otroci, dekleta, žene, fantje in možje razijanski.

Ganjo.

NA ŠTAJERSKEM SO ZAPLAPOLALE SLOVENSKE ZASTAVE.

Da, zaplapolale so po vsej Savinjski dolini in še drugod, čeprav je svoj čas trdil Steindl, - "šer civilne uprave za Spodnjo Štajersko", da ne bodo više nikdar. Z velikim navdušenjem mi je pripovedovala tovarišica, ki je pravkar dospela iz Štajerske, kako so naši partizani osvobodili, del tega severnega ozemlja naše domovine. Takole mi je pravila:

"Ko je bil izdan Hitlerjev preglas za popolno mobilizacijo, smo štajerske žene sklenile, da ne bomo pustile svojih mož in sinov, da bi se borili za Hitlerja, da bi krvaveli na vzhodu, dali se borili protislovanskemu narodu, ki skupno z ostalimi zavezniki prinašajo Evropi rešitev. Ne, ne tega nismo dopustile. Naši sinovi in možje naj se borijo za Slovensko zemljo, berijo naj se proti okupatorju, in proti izdajalcem slovenskega naroda. Zato se niso odzvali nemški mobilizaciji, temveč so stopili v vrste Fov v velikem številu zlasti po prihodu slavne 14. divizije. Ko smo se posiljavljale od njih, ni bilo solz v naših očeh, kakor v letu 1941, ko so Nemci izselili iz naših domov brate in sestre ter jih odgnali v nemška taborišča. Ne, to pot nismo jokale. Prisrčno smo jim stisnile roko v pozdrav ter z veseljem zrle za njimi, ki so odhajali zato, da rešijo sebe in nas pred nasilnim okupatorjem. Res je, da niso šli vsi, marsikatero zavedno štajerko je danes sram, da ima moža pri vermanih. Saj to je

veliku sramoto, imeti moža pri vermanih. Inogise
sicer že prišli k nam, drugi bodo pa še, če pa
ne, jih bo doletelo isto, kar bo doletelo Hitler
ja.

Kako močna je naša vojska, nam je velik do-
kaz osvojenno ozemlje na Štajerskem, na tistem
Štajerskem, na katerega se je Hitler zagrizel z
vsem svojimi strupenimi ljudmi. Nemci in verma-
ni so imeli utrjene postojanke Ljubno, Luče, Gor-
nji grad, Šmartno ob Paki. Mislili so, da so te
postojanke nepremagljive in za vedno njihove. Na-
ša vojska pa je pokazala svojo vojaško sposobnost.
Na ozemlju od Pohorja, Pece, do Save in Kozjega,
so stopile vse edinice v borbo. Pričeli so napa-
dati sovražne postojanke. V Ljubnem so se Nemci
utrdili v vse večjih stavbah, postojanke so bile
zavarovane z bunkerji. V trgu samem je bilo leg-
lo gestapovske bele garde pod imenom "revsova -
banda", ki so ljudem lagali da imajo zveze z An-
gleži in da dobivajo od njih orožje, v resnici -
pa so delali po navodilih gestape. Borba za Ljub-
no je trajala vso noč in ves dan. Naša vojska jih
je prisilila, da so se udali. Bila je prava pou-
lična bitka. Naši so pogumno jurišali na "Švabe,
da se niso imeli niti časa umakniti. Vermani so
se pa predali. Ko pa so druge postojanke izvede-
le, da so padle Luče, njihova najbolj utrjena po-
stojanka, so se kar predali. Zlasti se, ker je
padel v naše roke tudi Gornji grad, kjer so se
Nemci utrdili v nekdanjem samostanu. Naši borci,
so dokazali, da znajo premagati vse zapreke, če
gre za svobodo slovenskega naroda. Potem je šla
pa kar postojanka za postojanko. Dobili smo mno-
go orožja in ostalega materiala.

S kakšnim navdušenjem smo pozdravljali naše
borce. Veselja ni bilo, ne konca ne kraja. S pre-
zirom smo gledali na ujetnike, ki jih je nadu-
kaj krojila minila. Na obrazih domačih izdajalcev
pa je bilo opaziti kesanje, da so bili morilci -
našega naroda.

Ko je naša vojska zasedla dolino, so zavihra-
le zastave, postali smo naše rešitelje z vsem,

kar smo prenošli. Vratili so se mitingi, slovenska pesem je odmevala, nemški napisi so zginili - na mah in naša zelena Štajerska je postala spet svobodna slovenska dežela. Tako smo srečni, da ti ne morem povedati."

Jožica Tomau.

KOROŠKA JE SLOVENSKA

Prav kakor Slovensko Primorje je bila tudi Koroška 25 let pod tujim jarmom. Po nesrečnem rebliscitu 10 okt. 1918, ki je že od vsega začetka pokazal na kako plitvih nogah stoji Jugoslavija, je bila Koroška na milost in nemilost izročena Nemcu. Prav tako kot naša Primorska je bila izpostavljena najhujšemu potujčevanju in trpljenju. In prav tako kot v Primorcih je ostala tudi v Koroških zavest in da spadajo edino in samo pod Slovenijo. Koliko ljubeznijo so šli leta 1942 prvi partizani na Koroško, da povedo svojim zasužnjenim bratom, da bo kmalu konec trpljenja, da se skupno z njimi bore za svobodo. 12 partizanov - pionirjev je šlo takrat na Koroško. Ponesla Koroška močne edinice, ki so ponos vsakega Korošca. Korošci žrtvujejo vse za svojo vojsko, saj vedo, da jim bo vojska prinesla svobodo, da bo pod vodstvom maršala Tita ustvarila Novo Jugoslavijo, v kateri bodo uživali srečo in svobodo tudi Korošci, ki so bili toliko let zatirani.

Zadnjič je pisal tovariš, ki je v koroški edinici svoji sestri: "Tjudje ne vedo, kaj vse bi nam dali. Vse bi si odtrgali od ust, samo da bi nam postregli. Pečenka, štruklji, pecnjak in tako dalje, vse mora biti ob praznikih za parti. Je, tudi če za njih ni. Iz mestnih trgovin so prinesli zadnje perilo, blago, usnje za tovariše in tovarišice. Prav tako nabirajo tudi med posamezniki obleko in perilo in vsak da, kar premore. po ure in ure daleč pridejo na naše sestanke, da slišijo milo slovensko govorico, kateri so se morali toliko let odpovedati.

Umetna meja, ki je 25 let ločila Koroško od

ostale Slovenije, ni mogla preprečiti, da ne bi preko nje segla želja po svobodi, plamen upora in zmage naše NOV. Borboška je s svojo borbo izrazila zahtevo po združitvi s Slovenijo in ostalimi narodi Jugoslavije.

SRBINJA - VZGLEL POŠRTVOVALNOSTI

Iz ruševin srbskih vasi in mest je vstala borba za obstanek naroda. Težka je bila borba srbin, težja kot kjerkoli drugod. Vse se je zaklelo zoper ubogi srbski narod. Nemci, Bolgari in Madžari, ugonabljali so ga domači izdajalci, Mihajlovič in Nedeljkovi, nepopisno gorje je sel srbski borec, njemu ob strani srbske žene in dekletke. Ni je boljše bojke, ni je požrtvovalnejše bolničarke, kot je bila Srbinja. Iz gorečih vasi, iz opustošenih njiv in gozdov iz premnogih krvavih bojev iz mučilnic in morišč je zrastel nov lik srbske žene: neizprosno trda v borbi proti sovražniku, nežno čuteča za vse brate in sestre, ki trpijo v tej največji borbi vseh časov, žene kateri je ljubezen do naroda, borba za svobodo najvišja zapoved. Trpeča srbska žena je prva dosegla svoj cilj. Srbska mesta in vasi so svobodne, na srbskih tleh sta si padle roke naša herojska NOV in slavna R.

HRVATSKE ŽENE NA DELU

Hrvatske žene so priredile v zadnjem času večveličastnih manifestacij, na katerih so izkazale svojo voljo do skrajnih žrtv in voljo za svojo priпадnost k Titovi Jugoslaviji in svojo tesno povezanost z ostalimi narodi Titove Jugoslavije. Razen zborovanja v Hrvatski Istri, o katerem smo zadnjič poročale, so bila zborovanja tudi v Hrvatskem Primorju, v Boslavini, v Karlovškem okraju in v Našicah. Žene so poročale o mobilizaciji žena, o mobilizaciji za vojsko in o svojem velikem delu za NOV in o svojem delu za izgradnjo narodne oblasti. Samo v okraju Našice 26

je zbrala APŽ okrog sebe okrog 16000 žena iz osvobojenega in neosvobojenega ozemlja. Hrvatske žene so posvetile vse svoje sile spravljanju pri delav, posebno četvi. Njihovo geslo je bilo: "Ko žanjemo hito žanjemo smago." Naša vojska mora biti dobro preskrbljena." V požeski kotlini je bilo v eni sami noči požeto 300 vagonov žita. Protifašistke so šele, naša vojska pa je stražila, da tudi eno zrna ni padlo. Okupatorju v reke. Tako je bilo po vsej Hrvatski. Ženske so lahko dala samo ena vas za vojsko 27 vagonov hrane.

TOVARISICE V DELU ZA SVOBODO

TOVARISICE IZ ZAPADNO PRIMORSKEGA OKROŽJA NA
ROVODUŠKO TEKMO

Tovarisice iz zapadno Primorskega krožja so poslale svoj okvirni načrt in se napovedale tekmo Srednje Primorskega okrožja. Tekavale bodo v sledečih panogah:

1/ Žene morajo najtesneje sodelovati s terenskim odbori OF in NOO in z vojsko v smislu letalne mobilizacije v bivšem Priškem in Tolminskem okrožju, v Benečiji pa bomo pridobile 900 moških, da se bodo prostovoljno javili v vrste NOV.

2/ Preskrbele bomo vežo z delavci in delavkami, ki delajo v industrijskih centrih in pe tovarnar. Potem njih bomo dostavljale letake in jih bodo obenem pridobile sto, da se bodo javili v NOV. Preskrbele jim bomo tudi vežo z edincami. Pridobile bomo 50 nasilno mobiliziranih domobrancev, da bodo prišli v naše vrste. Žene bodo preskrbele seznam 140 skrivačev, katere bo nato mobilizirala naša vojska.

3/ V celem okrožju bomo na novo postavile 70 odborov SPŽŽ, to predvsem v bivšem tolminskem okrožju, v Benečiji in povsod, kjer jih še ni.

4/ Pridobile bomo za delo v OF 700 moških, 1600 žen in 2000 mladine. V tem iziru računamo največ na

južno Tolminsko in na Benečijo.

5/ Evidenč se morajo izvesti volitve in moramo ~~iz~~ti
šati odstotek voljenih. žena.

6/ Za našo vojsko bomo preskrbele sledečo hrano:

a/ 50q meke ali odgovarjajočo količino žita

b/ 50q krompirja

c/ 10q fižola ali ješprenja

d/ 1q maščobe.

Tovarišice bodo poskrbele za nabavo ž-iveža —
in živine tam, kjer je teren kontroliran po oku
patorju.

7/ Pripravile bomo 15 q suhega sadja.

8/ Napravile bomo 2.000 delovnih ur za našo voj-
sko.

Naše žene bodo skupno z mladino izvedle močno pro
pagando za nabavo sira.

Nabrale bomo 1q volne, 100 parov nogavic, preskr-
bele bomo blago za 200 titovk.

Žene bodo spekle 350 kg prepečenca, sodelovale
bomo pri agitaciji za "Osojilo svoboda ter nabra-
le pol milijona lir.

Nabavile bomo za 10000 lir tehničnega materiala.
in za 20000 lir sanitetnega materiala.

SPŽZ in ZSM skupno bo poskrbela, da bo imela v —
najkrajšem času vsaka hiša slovensko oziroma jugo
slovansko zastavo.

Na kulturno — prosvetnem polju.

Žene bodo spisale 20 pesmi in iger. Sodelava
le bomo pri postavitvi pevskih zborov. Napisale
bodo 5 krajnih dramatskih prizorov.

Govorništvo

a/ Imele bomo 20 vaj za samostojne nastope.

b/ 20 recitacij na mitingih.

c/ 20 recitacij na zasebnih kulturnih krožkih.

Čitalnice

a/ branje odlomkov v prozi na skupnih kultur
nih sestankih — 50 krat.

b/ Skupno branje literarnih vrednot 10 krat
c/ Branje literature OF na organiziranih občinskih večerih v 100 vaseh 2 krat tedensko, vsa-
ga skupaj 10000 ur.

Organiziranje knjižnic.

a/ Organizirale bomo 10 knjižnic
b/ Organizirale bomo nakup 10 komadov sloven-
skih poezij.
c/ Ostalih knjig bomo nabrale 2000

Na propagandnem polju.

Samostojnih mitingov bomo priredile 200. Pri
vsakem, ki ga bo priredila mladina ali druga or-
ganizacija, bomo sodelovale.

a/ Slikarskih del bomo napravile 25
b/ Dopisov bomo poslale 100
c/ Sodelovale bomo pri stečasu v vsaki vasi.

Na polju za ugotavljanje zločinov.

Zbrale bomo 250 prijav o zločinskem delu okupa-
torja in narodnih izdajalcev.

Okrožni odbor SPZZ bo nagradil 4 najboljše okra-
je, 4 vasi in 4 tovarišice posameznice.

"Vsi in vse za dokončno zmago!" to je naše geslo.
Okrožni odbor SPZZ za
Zapadno Primorsko.

Tovarišice iz Južno Primorskega okrožja so
napovedale tekmo tovarišicam iz Severno Primor-
skega okrožja. Njihovo geslo je: "Hitimo! Naše
tekmovanje bo kronano z zmago!"

Vse primorske žene tekmujejo za skorajšnjo po-
polno zmago.

ŽENE IZ OKRAJA M. POROČAJO

Vas M. je popolnoma požgana. Prebivalci so
raztreseni v 14 vaseh, medtemi so nekatere daleč

v Istri. Žene iz vasi ... so si ždale naloge, da bodo pripravile vse vaščane, ki so raztreseni daleč na okrog, da bodo prišli v domačo vas vditi in res so se zbrali skoraj vsi. Tudi stare mamice so prišle mnogo ur daleč, da volijo. Resno je ljudstvo sedelo v gozdiču za svojo požgano vasjo in premišljeno volilo svoj NOO.

Te dni se vršijo volitve tudi v tistih vaseh okraja ... kjer je okupatorjeva postojanka.

V zadnjem mesecu so bile tovarišice okraja ... zelo pridne. Za našo organizacijo so pridobile tri vasi, kjer doslej še ni bilo našega odbora. Prostovoljnih prispevkov so nabrale 19.181 £. Razen tega je dala samo ena vas za sanitetni material 10000 lir.

Tekom zadnjega meseca so vkuhahe za našo vojsko 1200 kg. paradižnikove mezge. Nabrale so ogromno živeža, sanitetnega in pisarniškega materiala, darovale so tudi zastavo za eno ediničo naše vojske.

NAŠE VZORNE ŽENE V ISTRI

Naše vojaške edinice imajo istrske žene in dekleta v lepem spominu. Naj pridejo v vas ob katerikoli uri, tovarišice so vedno pripravljene, da jim operejo perilo. Godilo se je že, da je prišla brigada čez nočv kakšno vas. Tovarišice so - takoj namočile vse perilo, prale vso noč in drugi dan je šla lahko brigada spet naprej. Njihovo geslo je: Ker pri nas ne zraste toliko živeža kot drugod, pa moramo pomagati naši vojski na ta način.

POŽRTVOVALNA MAMICA

Ob prometni državni cesti stanuje 75 letna - mamica. Naj pridejo naši tovariši ali tovarišice k nje ob še tako pozni uri, vedno je pripravljena da jih popelje preko ceste in reke do varnih stezic. Ne moti je, da mora marsikdaj ponoči vstati in se odpraviti na pot. Našim tovarišem in tovarišicam je kar toplo pri srcu, ko jim s pravo ma-

varinsko ljubeznijo želi ob slovesu: "Pa srečno
pot."

Darinki Piščančevi

SLOVENKI NA NEZNANI

Spoznala sem te meseca februarja v ženski vi-
pavski vasi, kamor si prišla kot odposlanka iz
Trsta na prvo pokrajinsko konferenco žena iz slo-
venskega Primorja. Izmed stotine udeleženk, in
znank si se mi prvi hip zarsala v dušo. Prišla
si pač od juga, od morja, naravnost iz mesta, ki je
nam Slovenceem tako drago radi svoje čudovite le-
ge in radi našega življa, ki pljuje v njem z v-
sem svojim zanosom, kljub preganjanjem in iztreb-
ljevanju v dolgih, desetletjih.

Sledila sem vsemu tvojemu dožemanju in vsaki
tvoji besedi. In nikoli ne bom pozabila, kako si
pri diskusiji stala in spregovorila: "Kdo prav,
da ni v Trstu Slovencev. Samo požvižgati je tre-
ba, pa bodo prihiteli iz vsake ulice. Tudi mi de-
lamo in doprinašamo svoj del k osvobojenju naše
domovine, a eno vas prosimo: Dajte naši mladini
v mestu tečaje slovenščine, ker si te najbolj že-
li in ker je teh najbolj potrebna." Tvoje besede
so naredile na vse prisotne globok vtis. Že v
naslednjih dneh smo jih začeli konkretizirati.

Tako se je zgodilo, da ste se našli sredi
Trsta, sredi njegovih šumnih ulic, sredi zlagane
ga življenja, ki se preliva v njih, sredi kve-
sture, gestape in domobranske policije, ki nima
drugega dela, kakor to, da to zlaganost čuva in
da pobija one, ki hočejo, prinesiti tudi Trstu re-
snico.

"Prišla si torej, da ustanovimo učne krožke
slovenskega jezika", si mi rekla. "O, dela je tu
mного, zakaj danes se hoče v Trstu vsak učiti slo-
vensčine. Slovenski učni krožki so potrebni Slo-
venceem, ki znajo slovensko, Slovenceem, ki čutijo
in vedo, da so Slovenci, a ne obvladajo jezika in
končno Italijanom, ki se hočejo naučiti sloven-

ščine. "Oči so ti žarele, vsa tvoja notranjost se je sčejala, polna novih dni, Katrim si hotela pripeljati nasproti svoj ljubljeni Trst. Po rodu nisi bila tržačanka, prišla si v Trst šele, ko si začela obiskovati gimnazijo, in to se je zgodilo razmeroma pozno. Ko si prišla v Trst si bila že odrasel otrok, v katerem je zrasel samonikel značaj. Dehteče zdravje vipavskih in pivških vasi so dale temu samoniklemu značaju svoj resni odtis in usmerile na pot, s katere bi ga ne premaknil nihče.

Vsa leta gimnazije te je spremljala psotka - "sciativa", ki je prihajala iz fašističnih ust. Nisi se zmenila za njo. Na nje si odgovarjala nemo s šolskimi uspehi, ko si preskakovala razrede in prehitevala sovrstnike ter vzbujala občudovanje profesorjev. Samo v tretji šoli se nisi mogla vzdržati in si prismočila klofuto součenki, ki te je zmerjala s "sciaivo". V tvojem razredniku je tedaj zmagalo počestje, sram ga je bilo za vse zlo, ki so nam ga napravili. Ko so mu povedali dogodek, se je okrenil k tovarišom, ki te je žalila, in je rekel, da bi bilo sramotno za italijansko državo če bi imela še "sciaivo".

Prve slovenske vasi so gorele na krasu ko si ti polagala maturo. Šolci so se pripravljali za valet. "Ali naj grem na valet, ali naj ne grem", je kljuvalo v tebi, dokler si se končno odločila, da pojdeš.

Družba tvojih sošolcev in profesorjev je bila zbrana pri bogato obloženih mizah, ko si vstopila. Godba je igrala. "Nisem prišla, da bi se z vami selila", si jim rekla. "Jaz sem Slovenka in se ne morem veseliti, ko objemajo ognjeni zublji fašističnih ognjev naše vasi. Prišla sem samo, da vam povem, da pride kazen za te strašne zločine in, da ta kazen ni večdaleč". Naglo si se okrenila in odšla ponosno skozi vrata. Vsi so osupli, zabavi je bila primešana grenka kaplja žgoče resnice. Ni hče ni odšel, da bi te naznanil oblastem, zakaj radi tvojega znanja in radi tvojega neupogljivega značaja so te morali sošolci in profesorji občudovati.

vati.

Po polomu Italije so prihajali k tebi po na svete in po pomoč. Prihajali so tvoji sošolci in njihovi sorodniki, prihajali so tvoji bivši profesorji. Po poslednjega utripa si poznala Trst in njegovo bitje tako, kot ga pozna le redkokdo. Po dila si po ulicah 22-letna visokošolka, a kdor je videl in spoznal, se mu je zdelo, da imaš 30 let, tako resno in tako polno preizkušenj je bilo tvoje življenje. Tvoje misli so nenehoma snovale načrte za vse lepšo in boljše bodočnost tega mesta. Snovala si jih vse dotlej, dokler te niso nekega dne prijeli zločinci, ki so ostali v mestu kot dediščina italijanske fašistične države. V podzemskih prostorih vile na ulici Bello sguardo so te mučili do cnemoglosti. Ničesar nisi mogli izsiliti iz tebe. Radi prezira, s katerim si jih do poslednjega diha motrila, so te razsekali na drobne kose.

Kje leže zdaj tvoje kosti, Slovenka? Morda na pokopališču pri sv. Ani, morda, kdo ve kje. Saj to ni važno! Važno je to, da si ostala s tvojo sveto mislijo in ljubeznijo med nami, da ne boš v teh dveh nikoli umrla.

Mara Samsova.

Tovarišice iz vojske se oglašajo

MATERI

Mati, spominjam se nate v tihih nočeh,
ko zvezde zlate in luna svetli.
In premišljujem minule dni,
ki kot megla pred mano stojijo.
Spominjam se tistih otroških let,
ko na te mati sem zrla,
ki lice so gube neštete zorale
in solze v očeh so vsak dan ti sijale.
Mati, kdo gube na lice je tebi pritiskal?
Kdo solze iz oči je tebi iztiskal?

To storil tujčin je, ki tebe teptal je,
 na zemlji slovenski on gospodoval je.
 Si moč in dan trpela, se potila,
 da hčer edino si zredila.
 Da hčer nekoč borit za te se pojde,
 tega takrat še nisi umela.
 Ko vprašala, kje očka moj se nahaja,
 da nikdar ne zrem njegov obraz,
 pokazala si z roko: "Tam doli je pri Plavi,
 življenje je dal v borbi krvavi".
 Prisegla takrat sem, da očku sledim,
 kar očka ni storil, to jaz zdaj storim:
 da narod iz suženjstva dvignem,
 da materi svoji bom zboljšala dni.
 Zato pa v borbo z veseljem korakam,
 na akcije, juriše komaj že čakam.
 In k tebi o mati vrnila se bom,
 ko prost bo naš narod,
 ko prost bo moj dom.

Roza.

MOJ NAJCUDOVITEJŠI POLOŽAJ

Naša Gradnikova brigada je povzročila švabom
 in švabobrančcem že marsikatero bridko uro. Mnogo
 krat so že natančno preračunali, kako nas bodo u-
 ničili, a vsakikrat so se bridko uračunali in se
 s težkimi izgubami vrnili v svoje brloge. Tako je
 bilo tudi takrat, ko sem doživela najbolj čudovit
 doživljanj svojega življenja.

Bili smo na premiku. Kar naenkrat je začelo
 streljati okoli nas. Zasleda! Svabi! Naši so ogenj
 takoj vračali. Nemci so imeli izgube in so posta-
 jali čedalje bolj besni. Morala sem se umakniti
 iz položaja. Toda kam? Nikjer ni bilo ne grma
 ne skale. Ko sem se plazila previdno po golem
 bregu proti Idrijci, so me Nemci zapazili in za-
 čeli streljati name. Ne vem kaj mi je reklo naj
 skočim v vodo. Voda je bila precej globoka in ko
 sem čepela v vodi, mi je segala nad glavo. Plava
 ti nisem znala. Mičesar nisem čutila. Ko sem čez
 malo časa pogledala iz vode, sem videla da stoji
 par Nemcev na cesti nad vodo in da streljajo.

neposredno proti meni. Krogle so padale v vodo kot toča. Takoj sem se spet skrila pod vodo. Ko mi je zmanjkalo zraka, sem pogledala iz vode in spet so frčale krogle krog mene. To se je ponavljalo toliko časa, dokler nisem čutila, da mi gineva zavest. S precejšnjim naporom iz z vso spretnostjo sem se pod vodo priplazila na nasprotni breg. Ko sem se spet pojavila na suhem in sedla na travo, so Nemci prenehali strelajti. Kot skozi megljo sem videla, da so stali in me debelo gledali. Najbrž svojim očem niso mogli verjeti, da sem še živa. To priliko sem izrabila, da sem se splazila za grm in borba se je nadaljevala. Trajala je do noči, dokler Nemcev nismo pregnali. Potem sem obnemogla obležala za grmom. Šele drugo jutro so me našli. Ravnali so z menoj kot z utopljenecem in še danes ne morem verjeti, da sem popila toliko vode in da sam ostala kljub temu pri zavesti.

Za prisilno kopelj pa sem Švabom in švabobrnem zaprisegla maščevanje in sem zaprisego doslej tudi držala. Na ta dan pa bom še posebej mislila takrat, ko bomo gnali Švabe preko naših meja.

Tovarišica iz Gradnikove brigade.

NAŠI DOPISI

PROSLAVA 16. SEPTEMBRA V OKRAJU PODNANOS.

Z veseljem smo zrlí na predvečer 16. IX. v naše hribe in gore, kajti na vsakem hričku se je svetlikal kres. Bilo jih je brez števila. Oglašali so se streli iz naših partizanskih pušk in strojníc, brezštevílné rakete so se svetlikale v zraku.

Presrečni smo bili mi primorci ob tej prvi obletnici Primorske k Jugoslaviji. Zdelo se nam je, da smo že svobodni, da je suženjstvo in fašistično trinoštvo že daleč za nami.

Okrajni miting se je vršil v nekem gozdu pod Nanosom ob obilni udeležbi. Tudi marsikatero

mamica se je udeležila.

Pripravljen je bil majhen oder, nešteto za stav je vihralo. Okrajni tajnik OČ je v imenu OČ pozdravil vse navzoče. Tov. Bojze je podal politični pregled in nam prikazal vsi veličino naše borbe. Neka tovarišica je podala deklamacijo "Naš narodni dom". Tovarišica Lenčka je govorila o septemberških praznikih, o bazoviških žrtvah, predvsem pa 16. IX. sledil je dvominutni molk in pa pesem "Žrtvam". Po deklamaciji "Materam" je nastopila tudi mama Rivičanka, mati treh partizanov, pozdravila je vse navzoče v imenu vseh pivških žena.

Ob zaključku smo prepevali razne partizanske pesmi. Razšli smo se z veselim obrazom, misleč nato, kako slavna bomo šele praznovali 16. IX. prihodnje leto, ko bomo res vsi narodi jugoslavi je po tolikem trpljenju združeni v svobodi.

Zmaga.

NA OKROŽNEM ZBOROVANJU

Od okrožnega odbora smo dobili sporočilo: "Pripeljite zavednih in zanesljivih tovarišic!" Bil je krasen dan, ko smo se tihotapile iz Idrije. ko smo prišle na določeno mesto, je bilo tam že mnogo tovarišev in tovarišic, ki so nas prehiteli. S pesmijo in vzkliki so nas pozdravili, kaj ti vsi so bili radovedni, koliko nas bo prišlo. Idrijčanke smo se odzvale v precejšnjem številu, čeprav je bila tisti dan okupatorjeva straža po ostrena.

Fredolgo bi bilo če bi hotela popisati ves program, le to naj povem, da nam bo ostal ta dan v neizbrisnem spominu. Poslušali smo naše tovariše in tovarišice iz vodstva, kateri so nam v je darnatih besedah razložili, zakaj je ta borba. Vse je za svobodo, za enakopravnost za boljšo bodočnost nas in naših otrok. In zato ni nobena žrtev prevelika. Slišali smo besede naših borev, ki so prestali vse gorje okupatorjevih internacij in vse gorje partizanskega življenja, a kljub

temu niso klonili. Vsi smo zaprizegli, da tu ni ne bomo. Mi ne klonemo do končne zmage. Če ti mora mo zvesti našim borcem, katere moramo s svojim delom podpirati do zadnjega, naj se bore za ves slovenski narod, torej tudi za naše idrijske rudarje, ki so pretrpeli že toliko zatiranja.

Na zborovanju sem obljubila, da hočem storiti še več, da se hočem z še večjo požrtvovalnostjo oprijeti dela, da prikažem našim rudarskim ženam in rudarjem, da se bije zdaj borba tudi za njihove pravice in da mora slohorni rudar sam zgrabit za puško. Moje geslo bo: "Vse za partizane, vse za naše borce, vse za našo dokončno zmago."

Rezika iz Idrije.

KAKO SMO VOLILI

Zares praznično sem se počutila na dan volitev, čeprav je bil le delavnik. Tudi pri drugih sem opazila isto. Ne le s tem, da smo se oblekli v praznično obleko, tudi sicer smo se počutili praznično, ker smo obhajali veliki dan, ki ga še nismo doživele nikdar v svojem življenju. Bile smo ponosne, da tudi mi žene in dekleta prvič v življenju soddoločamo o usodi naše vasi in cele Primorske. Ob devetih zjutraj so že šle žene in stari možje po cesti. Bilo je megleno vreme in pripravljalo se je za dež, ko smo se tudi od naše hiše pripravljali, da gremo volit.

Tudi naši pionirčki so spremljali svoje mame ce na volišče. Z zastavo so šli pred nami. Tudi rože so nabrali in jih potrosili pred hišo, kose ljudje prihajali. Vhod je bil okrašen z rožami in napisom: Vsi na volitve. V veži so bile slike in napisi, tako smo se vstavili in vse pregledovali. V sobi je bilo že vse polno ljudi. Za mizo je sedela volilna komisija, ki je urejevala volitve in delila listke, tako, da smo prišli vsi na vrsto. Me dekleta in žene smo bile ponosne na ta dan, ki ga bomo pominile vse življenje. Z našim delom smo si pridobile pravico, da smemo so

odločati o usodi našega naroda in s pridnim in vztrajnim delom bomo pokazale, da smo te pravice vredne.

Za ta dan se moramo zahvaliti našim hrabrim vojakom, ki so nam ga priborili s svojimi žrtvami ki so prelili že toliko krvi in dali življe - nje za našo svobodo in naše pravice.

Živela naša NOV in POJ!

Živela naša narodna oblast SNOS in AVNOJ!

POHVALA NAŠIM PRIDNIM TOVARIŠICAM

S V P B - P

Prisrčna zahvala!

Vsem ženam in materam idrijskega okrožja se najtopleje zahvaljujemo za vse prejete pošiljke hrane, katere tako nujno potrebujemo za naše bolne in ranjene tovariše, ki so se žrtvovali same sebe za lepšo bodočnost našega naroda in za njegovo svobodo. Vemo tudi, da ni lahka naloga nabiranja hrane v teh časih ampak vaša požrtvovalnost nas je nas je bolj podžgala, zato bomo tudi mi posvetili čimvečpaznje našim ranjenim tovarišem, ki bodo z vašo pomočjo kmalu zdravi in veseli pozdravili zlato svobodo slovenskega naroda, še enkrat: Srčna hvala od vseh tovarišic in tovarišev!

Uprava bolnice:
Dušan in Martin.

